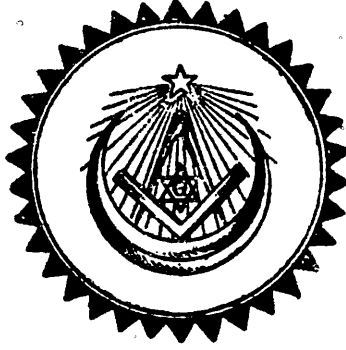

N° 1-2
NİSAN—MAYİS

BİRİNCİ YIL
1931

Büyük Şark

Tevzi ve Müracaat Yeri: Beyoğlu Polonya Sokağı No. 25
BÜYÜK ŞARK Neşriyat Dairesi

Yalnız Türk Yükseltme Cemiyeti azasına mahsus el yazılarını
ihtiva eder.

İSTANBUL

İÇİNDEKİLER

1.— Niçin Çıkıyoruz	K. N:
2.— Bir Hitabe	M. A. Ht.
3.— Hollandada Mas.:luk	A. F. Z. F.
4.— Türk Mas.:luğu	İ. N.
5.— Vd.: ta Bir Nutuk	Z:
6.— Şuun ve Haberler	. . .

Küçük İlanlar:

Frau Dr. U. G. — Almanya'da Eîsenach Kız muallim mektebinden ve liseden mezun, almanca ve fransızca hocalığı etmiş 40 yaşında bir dul kadın, kocasının zıyatı üzerine tekrar mesleğine avdetle şehrimizde bir aile nezdinde mürebbi ve muallimliğe taliptir. Tafsilat almak için (Büyük Şark) a müracaat edilmesi.

Büyük Şark

NİÇİN ÇIKIYORUZ ?

Dünya yüzünde ilk insanın zuhurunu ikiyüz bin sene evvele çıkarıyorlar. Senelerin ne kıymeti var? Bütün müddetler, insanların varlıklarını anlamıya yardım eden muhdes mefhumlardır. İnsaniyet te bir mefhumdur; ve bu mefhum, dünya denilen mekân üzerinde, asır denen zaman içinde, maddî eserleriyle taayyün eder.

İnsanın menşeiini ikiyüz bin seneye çıkarırlar, bu beşerî mahlûkun yalnız hayvanî vasıflarıyla mevcut olduğunu da bilirler; insanlar ancak cemiyet haline girince, bir şuur, bir ruh sahibi olmuşa başlamışlardır. Bunu da bir zamanla takyit etmek lâzım gelirse, gene bu işlerden anlıyan âlimlerin dediğine bakarak, ikiyüz elli küsur asra çıkmak lâzım gelir.

250 asır!.. Az bir zaman değil. Asrımızda bir yılın kıymeti, 250 asrın teraküm ettirdiği beşer işlerinin kıymeti derecesindedir. Bununlaberaber, yirmi otuz asır evvelki cemiyetlerin yaşayış ve düşünüş tarzları hakkında biraz malûmat sahibiyiz. İnsaniyetin bugünkü birçok şeyleri gibi, dünkü hayatından da hemen pek az şey biliyoruz.

Ne olursa olsun, ve nasıl spekülasyonlarla uğraşılırsa uğraşılırsın, ortada tek bir realite vardır ki o da insandır. İnsan, kendi realitesini kendi idrak eden mahlûktur. İnsan, o yegâne varlıktır ki bütün mükevvenat içinde ister ve ne istediğini bilir.

Bundan yedi sekiz asır evvel, bir islâm filozofu olan Şirazlı Sadi:

(*Beni âdem âzâyı yekdigere*nd)

der. İnsanın; şark, garp, arzın herhangi mintakasında yaşarsa yaşasın, daima insan olduğunu ve başka bir şey olması imkânı bulunmadığını ilân etmişti, ondan çok evvel gelen din vazı'ları, filozoflar da aynı hakikatı ilân ettiler. Fakat menşei daima insiyakî olan bir ihtiras, hayat âlemindeki diğer mahlûklar gibi,

insanları birbirleriyle ölüm mücadelesine sevketmekten hâli kalmamıştır. İnsanları insaniyete yakışmayan, insaniyete şeyn olan infial ve gayz ile çarpıştıran ihtiras; insanlığın mefkûre edindiği yüksek faziletleri yıkan bir yıldırımdır. Yıldırımını, izale etmek imkânsızdır; fakat (siperisaika) yoluyla onu zararsız kılan insan, ihtiras gibi bir yıldırımını da kendi mefkûresi hizmetine tahsis edebilir.

İnsanın cemiyet halinde yaşamaya başladıktan sonraki hayatıdır ki insaniyet mefhumunu teşkil eder. İnsaniyet, asırlar arasından, yalnız medenî eserleriyle değil, ahlâkî müesseseleriyle mevcut olarak gelmekte ve ebediyete doğru, aynı tekâmül tarikle gitmektedir. Kimse iddia edemez ki insaniyetin bugünkü hali dünkünden daha adidir ve atide daha aşağı olacaktır. Hayır... insaniyetin nasıl maddî eserleri, zihnî tekâmülünü gösteriyorsa, beynelmilîl münasebetlerin aldığı ceryan da manevî tekâmülünün delilidir.

Dünya, coğrafî vaziyeti itibarile, yeknasak bir saha değildir; insaniyet, bu saha üzerinde, ayrı ayrı kümeler halinde yaşamak, fakat her kümenin insaniyet binası için yaptığı eserleri birleştirmek mevkiindedir. Şüphesiz ki biz Türkler de dünya üzerinde müstakil yaşayan bir milletiz; büyük insaniyet ailesinin bir cüz'ü yüz. Bizim de, insanlık itibarile, müşterek işte yüksek bir hissemiz vardır, ve var olmalıdır.

İnsaniyet yapısının, müşterek bir eser olduğu anlaşılınca, onun ferdî seciye ve fazilet sayesinde mütemadî bir sâye muhtaç olduğu itiraf olunur. Çünkü bu bina, ehramlar gibi, asırlar arasında zamanın ve havanın tesirlerine mukavemet etmekle kalmaz; bu bina, ehramlarda olmıyan mucizevî bir hassayı da haizdir : büyümek, yükselmek, tekâmül etmek hassası.

Bu mukaddemecikten sonra artık niçin çıkmakta olduğumuzu söyleyebiliriz :

Vicdanî hürriyet ve insanî fazilet için çalışmayı şiar edinmiş banilerin naçız muakkiplerinden başka birşey olmak istemediğimiz için, sâyimizi muşahhaslaştırmak, hizmetlerimizi beninev'imize teşmil etmek emelini besliyoruz..

(Büyük Şark) mecmuası bu emeli tahakkuk ettirebilmiye çalışmak arzusuyla çıkıyor. Bizimle hemmefkûre olanların feyzini

çoğaltmak, olmyanları da insanî fazilete imale edebilmek için uğraşacaktır. Belki bu, bir iddia sayılır. Hayır.. biz hiç iddiakâr değiliz, daima naçizane ve mütevaziane çalışmayı bilenlerdeniz; fakat ne olursa olsun, herbirimizin vazifemiz büyük acimize bakmıyarak insanlık binasına, velev karınca kadar, bir harç taşımak veya bir taş koymaktır.

Mecmuamız, isminden de anlaşılacağı üzere, şarktan aldığı nur ve ziya ile insanî şuuru tenvir etmekten başka bir şey istemiyor. Her nur sahibi onu kendinden sayarsa ne bahtiyarlık!

Uzun söze ne hacet.. ne olduğumuz ve ne olacağımız eserlerimizle belli olacaktır. Çünkü :

Mahiyeti isbat eden asârı ameldir.

Büyük Şark

BİR HİTABE

Muh.: Üs.:larım, sevgili KK.:im!

Hep biliyoruz ki baniliğin istinat ettiği temel direkleri hürriyet, adalet ve muhabbetir. Bütün bu umdelerin izah ve teşrihinde banilik evvelâ aklı, sonra vicdanı bir mevzua (postulat) olarak kabul eder. Bu umdeleri felsefî bir tahlilden geçiren ve naçizane baniliğe müteallik tettebbulerime geniş bir istifade ufku açan Mas.: müelliflerinden (Otto Haynihen), maruf filozoflardan (Lotze), (Drisch), (Kant) ve (Markus)'un vicdan ve hürriyet nazariyeleriyle baniliğin bu bapta telâkkileri arasında sıkı bir müşâbehet görür, ve tetkikatının[*] neticesinde : ahlâkan hür o insandır ki bütün insiyakî muharriklerini vicdanının sesine mutî' kılar, hükmünü verir.

Şuhalde baniler ef'al ve hareketlerinde vicdanlarının rehberliğini kabul etmek suretiyle **ahlâkî şahsiyet** gayesini bir mefkûre olarak benimsemişlerdir. Saliklerini ahlâkî şahsiyete erişecek surette terbiye etmek LL.:ın en mühim vazifesidir. Baniliğin bu yolda kullandığı terbiye ve talim vasıtası sembolleri, ve salikinden talep ettiği yegâne şart ta (iyi bir insan olmak) emelidir. Ahlâkî şahsiyete vaşl olabilmek için, evveleminde insan ve insanlık mef-

[*] Bu tetkikler sırası ile naklen neşredilecektir.

humuna bir kıymet izafe etmek, dinlerin eşrefi mahlûkat olarak yadettikleri İNSANIN kadrü haysiyetini müdrik olmak icabeder. Kendimizi salâh yolunda necipleştirmek için, insanlık kadrü şerefine kıymet vererek nefsimizi tanımiya, hata ve kusurlarımızı tahlil ve teşhis etmiye, nefsimize hâkim olmiya, bütün ihtirasat ve hevesatımızı vicdanımızın yüksek emrû irşadına tâbi ve mutî bulundurmıya ihtiyaç vardır ki, felsefî manada hürriyet içimizde işte ancak o vakit nurunu yakar.

Biz baniler esir olan adamları içimize almazız. Binaenaleyh bir bani için kendi kendinin sahibi, kendi kendinin efendisi olmak nekadar mühim bir esaslı şart ise, nefesine hâkim olmak ta okadar ehemmiyeti haizdir. Çünkü nefse hâkimiyet yalnız derunî hürriyet için bir şart değil, dolayısıyla haricî hürriyet için de bir lâzımı gayrimüfarıktır. Yalnız ahlâkî manada derunî bir hürriyete ermiş bir insandır ki, haricî yani siyasî ve içtimaî hürriyet için de olgun bir hale gelmiştir. Kendi iradesini ihtirasat ve müştehiyatına hâkim kılamıyan, daima insiyakî muharriklerinin esiri kalan bir insan için hürriyete vasıl olmiya - hürüm demiye - inkân var mıdır? Bu gibiler daima o ihtirasları uyandıran, o hevesatı ikaz ve tatmine sâi ve âmil olan diğer insanların esiri, şahsî ve ahlâkî kıymetten mahrum, hiçbir hususta metin bir kanaat sahibi olarak azmü kiyasetle hareket edemiyen, zavallılardır. Hür bir insan daima kendi şeref ve kadrinin müdafî ve muhafızdır. Beşeri, ahlâkî şahsiyete yükselten merdiven, şu halde : marifeti nefis, hâkimiyeti nefis, ıslahı nefis kademelerdir. Marifeti nefis, hikmetin, (Sagesse) dediğimiz olgunluğun mebdeji; hakimiyeti nefis te salâhı nefsin müessir ve müvellididir

Her bani ferdî şeref ve haysiyetine büyük bir kıymet verdiği kadar münasebette bulunduğu diğer insanların da insanlık haysiyetine hürmetkâr olmak mecburiyetindedir. Bu da ancak adalet ve muhabbet gibi iki büyük faziletin tahakkuk ve vücudiyle mümkündür. Baniliğin temel direklerinden addettiğimiz hürriyet hakkında düşündüklerimi kısaca söyledikten sonra biraz da adalet ve muhabbet mefhumları üzerinde tevakkuf etmekliğime müsâdenizi dilerim. K.K. lerim, banilik adaleti faziletlerin en mühimmi olarak kabul eder.

Bütün demokrasilerin döviz olarak benimsediği hürriyet, müsavat, uhuvvet mefhumları tamamen baniliğin damgasını taşır. Fakat gerek ferden insanın, gerekse bütün beşeriyetin, daima ilerliyen bir tekâmül yolunda, inkişafını sarsılmaz bir kanaatle ileri süren banilik, müsavat mefhumunu hak ve adalet ile takyit etmek suretiyle kendine mal etmiştir. Filhakika müsavat, KK.' arasında mühim bir rol sahibidir. Cemiyetimiz, bilâ tefriki din ve milliyet, her hür ve münevver adamı içine alır. Buraya anadan doğma kabiliyetlerle, içtimaî ve meslekî mevki ve derecelerimizi tefekkür odasının eşliğinde bırakarak, aynı hak ve aynı vazifelere sahip olmak üzere gireriz. Aramızda hiçbir fark yoktur. Baniler ahlâkan tekemmül ve asilleşme yolunda müsavi yolculardır. Ancak müsavat bu yolun her B.'e aynı zamanda açık bulundurulmasındadır. Bu yolun müntehasında baniliğin inşa çalıştığı IDEAL MABEDE taş taşımak, malzeme götürmek, emek ve enerji sarfetmek vardır. İnsanlık mabedine bütün tehâlük ve samimîyetiyle yük taşıyan bu yolcularla, bunların arasında kollarını sallıyarak şöyle bir gezinti yapmaya çıkmış olanlar beyninde müsavatın tatbikına adalet mani olur. Binaenaleyh banilik müsavi hukuk ve şerait tahtında, müsavi kabiliyet ve liyakat ile mücehhez, müsavi cehtü ikdam gösteren insanlar arasında hiçbir fark gözetmez; bunu adalet fikrinin muktezası bilir.

Bunun içindir ki adalet baniler için en büyük faziletlerden maduttur. Şu halde ahlâkî şahsiyet payesine vasıl olabilmek için her insanın âdil ve hakkaniyete âşık olması şarttır. Bu faziletle mütehalli olunacaktır ki insan hemcinsinin şeref ve haysiyetine, hürriyet ve kanaatlerine hürmet etmesini bilir ve bundan da binnetice sevgi fazileti doğar. İnsanı başkasına karşı hürmetkârlığa sevkeden bu faziletlerden acaba hangisi daha mühim ve esastır? Adalet mi, sevgi mi? Bu suale cevap vermezden evvel diğer bir suale cevap almak faydeli olur; o sual de şudur: İnsan, her tanıdığı insanı sevebilir mi?— Aşikâr ki hayır.. Vicdanımız bize her insanı mutlaka sevmiye mecbur olduğumuzu bildirmiyor. Buna mukabil, her insana hatta nefretimizi kazanmış bir adama karşı bile âdil ve hakkınas olmayı emrediyor. Şuhalde görülüyor ki adalet daha ihatalı, daha şamil bir fazilet-

tir. Hem de adalet yalnız daha ihatalı, daha şamil değil, daha ağır, daha güç bir fazilettir de. Çünkü onun hattâ sevemediğimiz kimselere bile teşmil ve tatbiki mevzuubahistir.

Hepimiz biliyoruz ki banilik felsefi noktainazardan bakılınca idealist bir mekteptir. Ancak bu idealizmini hiçbir vakit hakikat vâdisinden uzaklaştırarak hayal ve hulya peşinde koşmaz. O aynı zamanda realisttir. Beşerî ahlâkiyatın en geniş bir tatbik sahası olan mesleğimiz ferden ferda bütün insanlar arasında mutlak ve muhakkak bir sevgiye imkân göremiyor.

Buna imkân görenler baniliğe hıristiyanlık akidelerini karıştırmak isteyenlerdir. Biliyorsunuz ki KK.:im, hıristiyanlığın maatteessüf hiçbir vakit tahakkuk edememiş çok asil, çok ulvî bir umdesi vardır. Hazreti İsa, Dağmev'izesi namile maruf olan hitabesinde: (Düşmanlarınızı seviniz. Sizi tel'in edenleri, siz takdis ediniz.. Sizden nefret edenlere siz iyilik ediniz) der. Ve insanların bütün yakınlarına beslemek mecburiyetinde oldukları muhabbet hissini, kötü ve fenalara bile teşmil ettirmek ister. Bu yüksek telkinatı tamik edenlerden (Frederik Ştraus) - ki ilâhiyat profesörlerinden olup (Hayatı İsa) namile maruf muhallet eserile büyük şöhret kazanmıştır - kitabının bir yerinde kendi kendine soruyor: Acaba biz halâ hıristiyan mıyız?. (Ciddi Fikirler ve Yekpare Hıristiyanlık) namındaki eserlerle maruf olan gene bir ilâhiyatçı (Morits von Egidi) de ona başka bir sualle cevap veriyor: Biz hâlâ hıristiyan mıyız, değil; acaba biz esasen hıristiyan olabildik mi? Bu emri yerine getirmek için insan, insan olmaktan çıkmak, melek olmak lâzım gelir, diyor.. Halbuki insanîyetin mevzuu insanlardır. Melekûtî değil, yalnız insanî ahlâkiyatın bu dünyada kabiliyeti tatbikiyesi vardır. Evet, KK.:im, bu vadide realist olabilen banilik, insanlar arasında ancak insanların müsteit ve muktedir olduğu müsbet bir sevgiye mühim bir mevki bahşeder; ve biz hakkaniyet ve adaleti, daha ihatalı bir mahiyeti haiz olması ve aynı zamanda, icra ve tatbikinin daha büyük bir ahlâkî enerji sarfını müstelzim bulunması itibarile insanlığın en büyük fazileti olmak üzere irae ederken, sevgi ve muhabbetin de meydana koyduğu eser, insanlar arasında yarattığı şefkat ve tesanüt itibarile ona faikiyetini kabul etmiye mecburuz.

Sevgi insanın öyle akıllara hayret veren bir (teessür)üdür ki birçok büyük mütefekkirler bile onu, kavrayıp anlayamadıklarından dolayı inkâr vâdisine sapmışlardır. Onlara göre mevcut olan sevgi insanın yalnız kendi kendine karşı olan muhabbeti, hübbü nefsidir.

Buna rağmen maaliyata müteveccih olan akli insan (egoizm) ile alâkası olmıyan mutlak bir sevginin vücuduna kaildir. Baniğin her türlü egoizmi reddettiği malûmdur. Bani insanda, kendisini değil, o insanda mündemiç olan iyiyi, doğrayu, güzeli sever. Biz her insanda güzel çiçeklere inkılâp edebilecek bir iyilik tomurcuğunun mevcut olduğuna kaniiz. Bu tomurcuk bir zaman için uyuşuk bir halde kalmış olabilir, fakat mevcuttur. Onu uyandırmak mümkündür. Bani, kârgâhlarında insanları ayırarak birbirinden uzaklaştıran hailerini ortadan kaldırır ve onları iyilik namına, hayri âlânın tecellisi yolunda müşterek mesaiye sevkeder, ve madem ki iyilik bu dünyada münteşir hemen bütün insanlarda mevcuttur; işte bunun için ve yalnız bu noktainazardan bani, sevgisini bütün insanlara teşmil eden bir dünya vatandaşıdır. Yalnız bu noktainazardan diyorum; çünkü bani de evvelbeevvel bütün kuvvetiyle kendisine en yakın olan içtimaî müesseselere merbuttur. Yani sırasile ailesine, köy veya şehrine, memleket veya vatanına... 1717 senesinde Londra'da Anderson, G. Payne, Teofil Desaguliers gibi büyük banilerin çizdikleri plâna tevfikân 1723 senesinde meydana gelen Mas.*. Kavanini Esasiyesinin, gelecek musahabelerimden birinde nakil ve bahsedeceğim (vazaifi kadîme) unvanını taşıyan faslında vatan muhabbeti ve onun saadet ve selâmetine son derece cehdü gayretle çalışmanın baniler için en mukaddes vazifelerden olduğu tasrih edilmiş ve hepiniz de biliyorsunuz ki müselles vasiyetnamelerimizde vatana taallûk eden vazife, halik ve insaniyete karşı olan vazifelerle tev'em kılınmıştır.

İstitraden arzetmek isterim ki Harbî Umumîdenberi Avrupada baniliğin enternasyonal bir müessese, hattâ bir vatansızlar mecmâı olduğu ileri sürülerek mesleğimize karşı bazı hücumlar yapılmaktadır. Bu hücumların müdafaaya değer bir kıymeti olmamakla beraber, biz kendi kendimize tekrar edip bilmeliyiz ki, banilik her türlü millî şeref, millî hars,

millî an'aneyi inkâr eden; bütün milletleri bir kazanda kaynatıp muayyen şekil ve kıyafette mankenler yapmak isteyen beynelmilel bir müessese değil, yalnızca insanları tekemmül ve inkişaf yolunda, ahlâkî şahsiyete itilâ sahasında birleştiren ve bu yüksek idealin tahakkukuna vasıta ittihaz ettiği muayyen terbiye vasıtalarıyla aralarında anlaşmayı teshil eden alemşümül bir teşekküldür.

Mas.: K.: liği halkasına dahil bulunan büyük filozof Fih-te'nin lisaniyle konuşursak deriz ki bani, ruhunda vatan aşkıyle, dünya vatandaşlığını samimî bir surette mezceden insandır. Vatan aşkı onun harakât ve icraatı, dünya vatandaşlığı onun fikri ve düşüncesidir. Ashını inkâr etmiyen necip bir insanın bu dünyadaki faaliyet ve müessiriyetinin ebediyen imtidat edeceğine dair olan imanı, içinden yetiştigi milletin ebediyen şanü şerefle payidar olması ümidine istinat eder.

Binaenaleyh her Mas.: evvelâ ailesini, sonra şehir halkını, sourâ da milletini ve vatandaşlarını sever. Bani aileperver, vatanperver, milliyetperver bir insandır; fakat bütün bu sevgileri Mas.: u başka fertlere, başka ailelere, başka milletlere hürmet ve muhabbet göstermekten menetmez. Çünkü, dediğimiz gibi, bani diğer insanlarda mevcut ve meknuz olan iyiyi, doğruyu, güzeli sever. Bu itibarla hem milliyetperver hem de aynı zamanda insaniyetperver olan bani, şovenliği reddeder. Çünkü şovenlik taassuba ve egoizme istinat eder. Koyu millicilik, tıpkı koyu dinîcilik gibi fikrimce taassubun kara ihtiraslarıyla malûl ve banilikçe merduttur.

Yukarda insanın hariçte tanıdığı her insanı mutlaka sevebilmesinin mümkün olmayacağını söylemiştim. Ha.: lere karşı hemen ihzar edemediğimiz sevgi LL.:ımızda aynı emel ve aynı gaye etrafında çalışan KK.: arasında pek tabii ve mümkündür. Muhabbet, nasıl ki insana en yakın olan müesseseler arasında, meselâ aile içinde, daha hakikî ve derin ise BB.:i birbirine bağlayan sevgi de tabiatıyla alel'umum hemcinsimize karşı olan sevgiden daha kuvvetlidir.

Esasen LL.: ımız nevama birer aile değil midir? KK.:.

arasındaki akrabalık filhakika kan akrabalığı değildir; fakat ruh ve can akrabalığı diye tavsif edebileceğimiz bu rabita hakikî akrabalık rabitası kadar mukaddes ve kuvvetlidir.

Hürriyet havası içinde, adaleti meş'ale ittihaz ederek ahlâkî şahsiyet ideali etrafında toplanıp çalışan KK.°, bu mesai-saatleri içinde zamanla birbirlerini daha iyi anlamıya, daha iyi tanıma ve derece derece yükselen bir îtimat ve samimîyetle seviye alırlar.. Bu sevgi itiyadı ile ruhu incelmış ve asilleşmiş olan banilerin zamanla bu sevgilerini Ha.°lere de, bütün insanlara da teşmil etmesi ise pek tabiidir.

İşte iş birliği etrafında doğan ve büyüyen bu sevgi, Vefa evlâtlarını candan birbirine merbut hakikî KK.° vaziyetine getirmiştir. KK.° im! bir senedenberi Vefa hürriyet, adalet ve muhabbet umdelerini rehber ittihaz ederek yürüdü. Yolumuz karanlık ve çetindir. Bu karanlıklarda Vefa kafilesine yol gösteren ışığı taşımak vazifesini gene bu zayıf bileklerime tevdi ettiniz.. Şayet KK.°ime ışık tutayım derken kendim sendelersem beni hemen ikaz etmenizi, yalnız bırakmamanızı sizlerden ve şarkı süsliyen ulu Üs.° larımdan niyaz ederim.

Hürriyete, adalete, muhabbete ve insaniyete sıtku vefa Vefaluların şiarı olsun!.. [*]

M. A. Ht. (Vf.°)

HOLLANDA MAS.° LUĞUNUN RUH VE MAHİYETİ

A. F. L. Faubel

Hollanda Bü.° Meş.° Bü.° Kâ.° i

Eger bir adama sorarsanız “Dostluk,, yahut “Muhabbet,, nedir? Hiç şüphe yok, alacağınız cevap bu zatın bu mefhumları kavramış olduğu şekil ve tarzı in'ikâs ettirir surette olacaktır. Aynı hâl insanın manevî hayatına taallûk eden bütün diğer mefhumlar için de varit ve vakidir. Mas.°luk mefhumu bu kaidenin haricinde kalamaz ve Mas.°luk nedir? diye vazedilen suale

[*] Bu hitabe (Vf.°) nın 23/1/1931 İs.° celseesinde Üs.° Muh.° Muh.° Mehmet Ali Ht. K.° tar.fından söylenmiştir

her Mas. . , Mas. . luğu anladığı, yaşadığı şekil ve tarzın ilham ettiği surette izah ederek cevap verir.

Bu kaide yalnız münferit Mas. . lar için değil, aynı manevî havâyî nesimî içinde yaşayan Mas. . gurupları hakkında da caridir. Böyle gurupların en büyüğü, aynı ırka mensup ve bir çok küçük gurupları ihtiva eden, millî guruptur. Hernekadar Mas. . luk âlemşumul ve mahiyeti hakikiyesi itibarile beynelmilel bir müessese ise de, tecelli ve tezahür şekillerinde mutlaka millî bir damga taşıması zarurîdir. Acaba bu zaruret neden? Her gurup kendini diğerine faik ve ötekini kıymetsiz telâkki ediyor da ondan mı? Hayır. Mas. . lukta böyle bir telâkki yoktur ve olamaz; fakat Mas. . luk akıl ve zekânın bir mevlûdudur ki hayatın anlamışı ve kavranışı emrinde muavyen bir zihniyete istinat eder. Bittabi bu zihniyetin tekevvününde de zihnin muhtelif unsurlarının, ahlâkî temayüllerin, itiyatların, itikat ve ibadet tarzlarının, muhitin, hükûmet şeklinin, içtimaî ve iktisadî vaziyetin dahlü tesiri vardır da ondan.

Mas. . luğun âlemşumul bir müessese olduğunu kabul ettikten sonra, faraza bir Anglosakson Mas. . luğundan, bir Cermen yahut Lâtin Mas. . luğundan bahsetmek, yeknazarda garip görünür; fakat Mas. . luğun tecelli ve tezahür şekilleri arasında bir farkın mevcut olduğu da kabili inkâr değildir. Ve gene inkâr edilemez ki, bu telâkki ve zihniyet farkı, yalnız muhtelif ırklar arasında değil, muhtelif milletler arasında da gözle görülebilecek kadar barizdir.

Bugün Hollânda Meş. . Â. . ına mensup Mas. . luğun mahiyetinden bahsetmekliğime saik te budur. Felemenk Mas. . luğu şekil ve surete taallük eden bazı hususlarda diğer memleketler Mas. . luğundan ayrılır. Çünkü, dediğim gibi, Mas. . luk, tezahür şekillerinde, yaşadığı muhitin içtimaî ruhundan müteessir ve mülhemdir. Bu fark, hattâ kendi memleketimizin hudutları dahilinde bile göze çarpar. Büyük bir şehirdeki Mas. . hayatı, taşraların sakin ve sessiz, samimî küçük şehirlerinde teessüs etmiş Mas. . hayatından, büsbütün başka ve farklı bir manzara irae eder.

Bu cihete nazarı dikkati celbedişimiz ehemmiyetten âri değildir; çünkü bu farkı yaratan avamili bilmek, kendi teşekkülümüz haricindeki Mas. . teşekkülleri hakkında vereceğimiz

hükmün — ekseriya bazı kuvayı muazzamanın yaptığı gibi — mahkûm edici bir mahiyette tecelli ve tereddisine mahal bırakmaz.

Felemenkilerin Mas.: luktan ne anladıklarını ve bunun ruh ve mahiyetini; kavanini esasiyesini izah ve tefsir etmek suretiyle daha kolay anlayabiliriz:

Mas.: luk, insanın içinden gelen bir şevk ile doğan bir akıl ve mantık istikametidir ki bıkmaksızın, yorulmaksızın insanları ve insaniyeti yüksek aklı ve ahlâkî bir gayeye sevk etmekle meşguldür. Böyle bir gaye için çalışan bir cemiyetin istinatgâhı, cemmigafir değildir. Mesleğimiz bir kütle siyaseti doğurmayı istihdaf eden bir tazzuva da değildir; başlıca prensipi kemmiyet değil keyfiyettir. Esasen lâalettayin bir Ha.: yi, adedimizi artırmak kasdiyle hemen matrikülümüze kayıt ve ithal etmiş olmakla zannetmiyelim ki o Ha.: Mas.: olmuştur. İnsan her şeyden evvel Mas.: doğmuş olmak, Mas.:luk için lâbüt olan evsaf ve esasları dimağ ve şuurunda taşımak lâzımdır. Onun için derunî şevk ve heyecana kâfi derecede sahip olmıyanlarla, bu aklî ve ahlâkî benlikten hiç nasibi bulunmıyanların mevcudumuzun tezeyüdü emrinde nazarı itibara alınmalarına imkân yoktur. Bundan dolayıdır ki bizim cemiyetimize Ha.: kabulü birçok teminata mütevakıf ve okadar ağır ve müşkül şerait ve kuyudata tâbidir ki başka hiçbir müessesede bu kadar güç bir kabul muamelesine tesadüf edilmez.

Birçok iyi tarafları olan bu sistemin bir bakıma göre, haddizatında hüsnüniyet sahibi birçok kimselerden cemiyeti mahrum bırakması itibariyle, kusurlu tarafı da vardır. Fakat böyle yapmazsak, âzayı âmilenin pek fazla gayrimütecanis oluşu yüzünden, LL.: in ötedenberi alıştıığımız samimî hayatını ihlâl etmiş oluruz ki buna içimizde taraftar olacak kimse yoktur.

Hollândalılarda karşılıklı itimat ve dar bir daire içinde samimî beraberlik çok münkeşif vasıflardandır. Bunu yüksek adetli âza yekûnu arasında temin ve idame etmek imkânsızdır. Bunun içindir ki Amerikada olduğu gibi yüzlerce, hattâ binlerce mevcutlu LL.: in teşekkülü bizde varit olamaz.

Mesleğimiz insaniyet ve insanlar için yüksek bir fikrî ve ahlâkî seviye istihdaf eder. Buradaki fikrî ve ahlâkî tabirleri

tesadüfî olarak yanyana konmuş sıfatlar değildir, bunların arasında büyük manalı bir rabita vardır. Ahlâkî tabiri cinsî hayata tatbik olunan ve halk lisanında namus kelimesi ile ifade edilen manaya munhasır zannedilmemelidir. Bilâkis içtimaî hayatın gayri kabili ret olarak tasdik ve kabul etmiş olduğu bilûmum hayat kanun ve kaideleri, hattâ dinî düşünüş ve telâkkiler bile, bu tabirin manasında mündemiçtir.

Şu halde Mas.'luk yalnız namus noktainazarından yüksek ve temiz şahsiyetler yaratmağa çalışmaz. Bunu temine gayret etmekle beraber asıl vasıl olmak istediği şey insanlık için fikrî itilâ ile müterafık ve ahenkdar bir ahlâkî seviyedir. Çünkü fikir ve zekâ işleri ancak ahlâk kanunlarının hudutları dahilinde kaldıkça hayırlı olur. Fikir, zekâ biraz ateşe, aleve, biraz heycana benzer ve pek çabuk tereddiye uğrayıp ifrata düşer. Bunun içindir ki biz fikrî tabirinin etrafını hemen ahlâkî kaydiyle çevirir ve bunda hem bir ahenk, hem de müvazene görürüz.

İnsanın böyle yüksek ahlâkî ve fikrî gayelere doğru atılması hayatının en tabii ve en hakikî maksadını teşkil eder. Her düşünen ve aynı zamanda namus ve ahlâka kıymet veren insanın, dünyada takip edeceği yol şüphesiz ki budur. Fakat bu okadar kolay bir şey değildir ; bu bir san'attir. Bu san'atte muvaffak olmak için de tıpkı diğer sanayii nefisede olduğu gibi ciddî ve fi'li mümareseler lâzımdır. Kavanini esasiyemizde münderiç bulunduğu veçhile, Mas.' luğun tatbikatı hayat san'atinin ulvî mümareselerinde tecelli eder. Bu san'at, insanın hayatını ahenkdar bir şekle ifrağ edebilmesi, benicinsi ile olan münasebetlerini tanzimde, hak ve hakikatten inhiraf etmemesi san'atidir.

Her an hücumlarına maruz bulunduğumuz hayatın bin bir çeşit ses çıkaran anasıriyle mücadele, onlara mukavemet ve hattâ onları mağlup etmeğe gayret ederek hayatımızı ahenkdar ve mütevazın bir şekle sokmak ne müşkül bir iştir! Bu hususta rehberimiz kavanini esasiyemizdir.

Mesleğimiz insanın ve insanîyetin her hususta ahenkdar bir tekâmüle mazhariyetini istihdaf eder. Buradaki tekâmülden maksat, hiç şüphe yok ki, kalbin ve kafanın, ruhun ve fikrin, aynı zamanda inkişaf ve tekâmülüdür. Böyle bir tekâmüle mazhar olan insan, basit ve gayrimüsmir materyalizmden

kendini vikaye ettiği gibi, daima bulutlarda yaşayan ve yer yüzündeki hakikî hayattan gafil bulunan tehlikeli ve faidesiz bir idealizme düşmekten de kurtulur. Bizim mesleğimizin istihdaf ettiği tekâmül, amelî bir idealizmdir. Zira kâinatın ve hayatın sureti telakkisi, yani felsefesi, insanda yaşayan bir akide, bir canlı hakikat şeklini almış ise, o insan bu felsefeyi bütün kuvvetiyle tatbik sahasına geçirir. Yalnız lâfûgüzafl ve şatafatlı sözler ile değil; hayatının hergünündeki harekât ve sekenatıyla.

Biz, mabedimizde ve salonlarımızdaki toplanışlarımızda nefsimizi tanımya, kendimizi terbiye ederek, tekâmülümüze çalışıyoruz. Bu toplanışlarımızdaki tenevvür ve teallüm keyfiyeti, munhasıran ritüelik mesâiyle meşgul olan bir çok Meş. Â. larca tutulmyan bir yoldur. Hernekadar biz dahi, hiçbir suretle inhiraf göstermiyerek, tatbik edilen ritüelik mesâinin, zihin ve dimağa bir şekil vermeğe hadim olduğuna kani isek te, daimî tekrarlamalarla bunun bir nevi yeknesaklık rehaveti vereceğinden de korkuyoruz. Biz salonlarımızda muhtelif cins ve mahiyette birçok mevzular etrafında yaptığımız münakaşaların, âzayı amilemiz üzerinde, kuvvetli tesirler ve faideler yarattığına kaniiz. Bu meyanda din ve siyasiyata ait her türlü münakaşalardan tevakki ettiğimiz malûm bir hakikat olmakla beraber keyfiyeti bir kere daha burada tasrih etmek faideli olur.

Bizim mesleğimiz LL. ınızın haricî âlem üzerinde, herhangi bir hususta, faal bir amel olmakla muvazzaf birer tesekkül olduğu noktainazarını kabul etmez. Biz L. ı yalnız bir hayat mektebi olarak tanırız. Bu mektepte Mas. , fikren ve ahlâkan mazharı inkişaf olur, ve halkamız haricinde kalan aleme karşı her sahada Mas. luk vazifesini münferidten ifa edecek liyakat sahibi olur. Biz L. ya bir KK. muhiti nazariyle bakarız ki orada insan, karşısında insan bulur. Biz orada, küçük bir daire içinde, müstakbel cemiyetin ideal bir timsalini çizmekle meşgulüz; orada hükümferma olan şey sevgi, K. lik ve karşılıklı hürmet ve riayettir.

LL. ınızın resen ve bilfiil içtimaî işlere iştiraki varit değildir. Çünkü gerek içtimaî, gerek iktisadî sahada bu işleri, Mas. LL. ından daha mükemmel bir surette, ifa eden hususî müesseseler ve cemiyetler mevcuttur. Bunlardan sarfınazar Mas. LL. ı gerek şekli taazzufları, gerek maksat ve hedefleri itibariyle bu tarzda

mesâi için müsait bir zemin teşkil etmezler. Yalnız Mas.° L.° sının teşebbüs ve iştiraki olmaksızın tahakkuk sahasına isali mümkün olamayacak bazı hayırlı ve lüzumlu işler vardır ki, yalnız böyle bir vaziyet karşısında, Mas.° L.°sr için haricî bir faaliyete mesâğ vardır. Fakat bu takdirde bile bu gibi faaliyetler L.°nın başlıca gayelerinden madut sayılmamalıdır. Bizim mabet içindeki ritüelik mesaimiz pek seyrek vukubulur; ve bundan dolayı da bu mesainin kutsiyeti artar. Çünkü alışkanlık ve itiyat biraz şevki körletir. Mabette toplandığımız vakit, biz buranın hiçbir rahip tarafından takdis edilmemiş olmasına rağmen, mübarek bir yerde bulunduğumuzu hisseder ve mütehassis oluruz.

Bu mübarek yerde, hayat hakkındaki telâkkilerini derinleştirmek, mevcudiyetlerinin sebep ve hikmetini araştırmak, dünyadaki vazifeleri hakkında tenevvür etmek için burada toplanmış ve maksatlarına ermiş bulunan nesillerce Mas.° KK.°in, bize hitap eden ruhlariyle müşafehe ederek vecde gelir, maneviyatımızı ilâ ederiz. Başka herhangi bir yerden fazla biz burada K.° U.° M.°ına karşı beslediğimiz itimat ve imanı duyar ve yaşarız. O Sa.° Â.° KÂ.° ki biz onu müşahhas herhangi bir ilâh mefhumundan, bir mabut itikadından ayırarak, burada yalnız ve yalnız hak ve hakikatin muhtevası ve bütün dünyada iyilik ve güzellik kudretine olan itimadımızın amili olarak tanır ve takdis ederiz. O bizim için insanın ve bütün insanlığın ruhî ve ahlakî fiillerini tanzim ve idare eden nizamı âlemin hâmi ve muhafızdır. Ona böyle bir imanın mevcut olmadığı yerde, Mas.°luk vardır demek imkânsız ve gayrivarittir.

Bu hususu biz aramıza girmek isteyen her fertten talep ederiz. Şukadar var ki, bu Ha.°den Allahı nasıl telâkki ettiği hakkında bir fikir edinmek ve onun hakkında bir hüküm vermek teşebbüsünde bulunmayız. Çünkü Mas.°luk, herkesi Allah hakkındaki telâkki ve itikadında serbest bırakmaya mecburdur. Başka memleketlerin bazı yerlerinde olduğu gibi, Ha.°den Allah hakkında evelden tayin ve tesbit edilmiş bir kanaat beklemeyi biz Serbest Duvarcılıkla gayrikabili telif görürüz.

Bunun gibi Ha.°nin ruhun bakasına iman etmiş olması da şartlarımız meyanına dahil değildir. Filhakika böyle bir itikada

sahip olan insan için - bu, kendi tarafından nasıl tefsir edilmiş olursa olsun - mühim bir kıymeti haizdir. Böyle bir itikât o insanın dünyada göreceği işin, meydana koyacağı eserin, ölümlle nihayet bulmayacağı kanaatiyle şevk ve cesaretini artırır ve eğer bu itikât, sahibinin dünyadaki hayatını hakikaten lâyemutiyete istihkak kesbedecek surette tanzim etmesine saik olmuş bulunursa ne mutlu !. Ruhun bakasına itikât etmek belki herkes için şayanı temennidir ; fakat bu itikadı herhangi bir Ha.:yi aramıza almak için şart koşmak doğru değildir..

Mas.:luk âleminde münazeünfih olan meselelerden biri de İncilin kanunu mukaddes olarak tanınması ve LL.:ın yemin kürsüleri üzerinde bulundurulmasıdır. Bizim mevzuatımızda buna ait bir ihtilâf yoktur. Ritüelizime göre biz İncili, vacibürriaye bir tâlimat olarak değil, onu bir Hak sembolü mahiyetinde gördüğümüz içindir ki, kürsümüzde bulundururuz. Bütün LL.:ımız da Kitabımukaddesin ritüelimizden ve sembollerimiz arasından çıkarılmamasına taraftardır. Bugün bu kitabın ilmî bir tetkika mukavemet edemeyecek kadar hata ve sehivleri ihtiva ettiğini ve ahlâkıyata ait esasatının da artık eskimiş bulunduğunu ileri süren de vardır. Fakat münderecatını harfiyen kabul ve tasdik etmesek bile Kitabımukaddesin bizim için dindarlığın bir sembolü olması itibariyle gene bir kıymeti mevcuttur. Kendisini hatadan muarra bir ilim kitabı olarak tanımadığımız İncil, bizim için serbes hüküm ve kanaatlerimize bağ vuran kâğıttan mamul bir Papa mahiyetinde değildir. Faraza biz İncilin herhangi bir doğmasına, hiçbir zaman kürsümüz üzerinde İncilin kendisine verdiğimiz yeri veremeyiz. Onu bir kül halinde bir sembolden başka bir şey telâkki etmek bize doğru görünmez ; çünkü bizim remzî mabedimizde her şey esasen sembolden ibarettir. Faraza gönye ve pergelin de kürsümüz üzerinde yalnız bir sembol olarak telâkkisi halinde bir manası vardır. Şayet biz İncile sembolden başka bir mahiyet izafe edersek, o vakit bu kitap bizim gönye ve pergelimizin sembolik manalarını itmam ve ikmâl edemez. O vakit onu Mas.:luğa cebren kabul ettirilmiş muayyen bir itikadın timsali olarak kabule mecbur oluruz ki, bu hareketimiz, umumî vicdan hürriyetiyle tabantabana ziddolduğu kadar, bizi Mas.:luğu (Mukaddes bir San'at) değil, nihayet hiris-

tiyanlığın ilâhiyatçı doğmatığı şeklinde görmek tehlikesine düşürür.

Bazı memlektlerde İncilin yerine Teşkilâtı esasiye kanunu yahut beyaz ve yazısız yapraklı bir kitap koymak adeti vardır. Felemenk Mas. luğu bu adete de mumaşat etmek istemez. İdare ve teşkilâtı memlekete ait birçok mevadı ihtiva eden kanunu esasının mabedin maneviyetiyle hiçbir alâkası yoktur, ve kapağında "Allah," kelimesi yazılı boş ve yazısız bir kitap ta birşey ifade etmez. İncili kürsüye koymakla doğmatik bir sahaya girmiş olmaktan korkanlar, Birinci Bü.: Ziya yerine (Allah) kelimesini ikame etmekle gayrişuurî olarak bir dogma tesis etmiş oluyorlar. Bundan başka boş bir kitap nasıl olur da Mah.: in "Nur," u olur, yahut hiçbir şey ihtiva etmeyen boş sahifalardan "Nur," nasıl intişar eder? Böyle muhtevassız bir kitap fikrî ve ahlakî kıymetlerin sembolü olarak kabul edilirse, bu hareket âdetâ boya ile tersim edilmiş bir ekmek tablosunun açları doyurmuşu yarıyacağı iddiasıyla müsavi olur. Bazı taraflardan itiraz makamında bana dendi ki, İncilin kürsü üzerinde bulundurulması yeminlerin bu kitap üzerine icra ettirilmesi hıristiyan olmıyanlar nazarında hoş görünmüyor. Fakat İncili izah ettiğim şekilde yalnız bir sembol olarak telâkki ettiğimize göre, böyle bir itiraz yerinde değildir. Nasıl gönye ve pergel faraza, mimar, mühendis, ressam olmıyan KK.: için yalnız sembol olarak şayanı kabul ise, İncilin de aynı suretle hıristiyan olmıyan BB.: için yalnız bir sembol nazariyle görülmesi hiçbir endişeyi mucip olmamak icap eder.

Evvence de söylediğim gibi, İncilin bizim nazarımızda yalnız dindarlığın bir sembolü olması itibariyle kıymeti ve manası vardır. İşte bu sebepten dolaydır ki biz kendisine sarıh ve vacibürriaye bir kanun mahiyetini izafe etmeksizin, ona bir mevki vermekteyiz. LL.: ımızda mesaiye başlarken Yohanna İncilinin üzerinde gönye ve pergeli gördüğümüz vakit, bu merasimin kutsiliğini duyarız; bu merasim bize ezelden Kelimetullahın mevcut olduğunu, bu Kelimenin de Gott kelimesi olduğunu ve bu nurun zulmetleri tenvir ettiğini ilâm eder. Burada K.:U.: M.: na iman suretiyle Mas. luğun dindarane mahiyeti sarahaten tezahür eder. Fakat şunu da gözden kaçırmamalıdır ki biz Hollandalılar dindarlıkla, din ve itikat mefhumları arasında bir telâkki farkı buluruz. Bunu

Şillerin bir kitasını irat ederek izah eylemek daha müvafıktır. Şiller [mealên] der ki :

Hangi dine salıkım ben — Mevcütlardan hiç birine
Dindarlığa hürmetimden — Girmedim şu ve bu dine.

Kendisini büyük bir küllün mes'ul bir cüz'ü telâkki eden, kendisine düşen vazifeyi Kül ile ahenkdar düşecek surette ifa eden, kendine küllün kıymeti arasında bir cüz'ü olmak haysiyetiyle bir kıymet tayin eden, başkasının kıymetini tanıyarak kendi kıymetini de müşterek mesaiye hasru vakfetmek isteyen insandır ki, dindar bir insandır. Fakat bir mabuda hizmet etmek isteyen, başka biri tarafından teblig edilen evamire körükörüne itaati kabul eden, ubudiyetini izhar için bazı merasime riayetkâr olan, bununla beraber hayatın manasını yüksek bir mebdee hizmette görerek halika kulluk eden insan, mabudun bir bendesi ve binaenaleyh muayyen bir mezhebin salikidir. Din, insanın bir kudreti âliyeye tâbi olduğunu kabul etmesi demektir. Bizim bu tâbiyetimiz kendi kifayetsizliğimizden, kendi noksanımızdan münbaistir. Bunu dinî bir telâkkiye uyarak bu suretle kendiliğinden kabul eden insan, aynı zamanda o kifayetsizliği, o noksanı nefsinden uzaklaştırmış demektir. Senek'in dediği gibi : "Rüyasını başkasına anlatabilen, uyanık bulunduğunu söylemiş olur. Hatasını tanıyan ve gören iyiliğe yüz tutmuş olduğunu isbat eder. "

Şu halde biz dinde Mas.'luğun bir unsuru aslîsini buluruz. O da insanın kendi nefsinî tanıması çalışması, marifeti nefse gayretidir. Din demek, insanın, Büyük Küllün bir cüz'ü sıfatıyla, muhitinde yaşayanlarla kendi arasında bir irtibat bulunduğunu kabul etmesi ve bu irtibattan kendi ile benicinsi beyninde tahassul eden mes'uliyeti müdrîk bulunması demektir. Esasen din (religion), (relié eden) bağlayan bir akidedir ki insan ile kudreti külliye arasında bir rabîta temin eder ve insanları yüksek gayceye sevk ve isal eyer. O, hayatın bir telâkki ve kavranış tarzı olduğu kadar, ahlâkıyatın menbaı ve muhiti lâhutîlestiren bir âmildir.

İçindeki bütün eşya ve mevcudiyile kâinata remzeden Mas.' mabetlerindeki semboillerin de ifade ettiği mana işte budur. Mabetlerimizde kazandığımız dindarane teessür bizi âlemi haricîdeki insanlar üzerinde düşünen, hisseden, maaliyata müteveccih insanlar gibi

icrayı tesir edebilmek mevkiine çıkarır. Bu telâkki, bizi içimize girmek isteyenlerden de böyle bir talepte bulunmaya sevkeder. Çünkü yalnız bizim bu Mas. ca hissiyatımızı duyacak ve beraberce batinen yaşıyacak liyakatte olanlardır ki ne istediğimizi, ne duyduğumuzu, ne aradığımızı anlayabilirler. Bu yolda bizimle beraber yürümeğe muktedir olamıyanlarda bu âli hisler mefkuttur. Onların dimağında bunun yeri yoktur; onların ruhunda bu dindarlığı terennüm edecek sözler ve teller mevcut değildir.

Sözümü bitirmeden evvel Felemenk Mas. lüğünün beynelmileliyet karşısındaki vâzietinden de bir nebze bahsetmek isterim: şahsî tecrübelerime istinaden kendi nam ve hesabıma teessüflerle itiraf ve kaydetmeğe mecburum ki ben, yakın bir atide, Mas. Kuvayı Muazzamasının bir Cihan ittihadı teşkil edebilmelerini inkânsız görenlerdenim. BB. şahsan istedikleri kadar böyle Cihana şamil bir irtibatın teminini canüdülden arzu etsinler, Kuvayı Muazzama, aralarında anlaşarak, bu teşekkülü meydana getiremiyorlar. Aynı ayrı birer teşekkül olmak itibariyle, Kuvayı Muazzama fertlerden daha az hassas ve bu işin daha az hararetle taraftarı olabilirler. Onlar mahallî hususiyetler, an'aneler, ritüellerle çok fazla bağlı ve hattâ, şurada burada, yalnız bir millicilikle âdeta malûdürler.

Mas. lar arasında âlemşumul bir ruhun tekvini ancak şu günlerde (Amsterdam) da yaşamakta olduğumuz şekildeki toplama ve buluşmaları sıklaştırmakla mümkündür. [*] İtikadımızca insanlar ve milletler arasında birbirinin kıymetini takdir suretiyle anlaşmaktan başka salim yol ve anlaşmak için de hakikate vukuf ve birbirini irşat ve ikazdan başka çare yoktur. Biz muhtelif teşkilâtın vasıtai tebliği sıfatile değil, sırf KK. olmak haysiyetiyle sık sık toplanırsak insaniyette mündemiç büyük terkip için daha iyi çalışırız ki Göte, Lessing, Fihte gibi daha birçok Mas. lar bunu bize birçok zaman evvel söylemişler ve bu lüzuma işaret etmişlerdir.

Yalnız insaniyet mefhumunun şafak gibi pembe ziyası zulmetleri dağıtır ki işte Mas. luk dediğimiz şey budur. Yalnız bu

[*] Mevzuubahis toplama Amsterda'dam 1929 Eylülünde (Umum Mas. lar Liga) sının tertip ettiği kongredir ki bu nutuk orada söylenmiştir. Bu teşekkülden ayrıca bahsolunacaktır.

ruhtur ki insanları ve milletleri birbirine bağhyacak avamili aramak, fikir ve hissiyatı ayıran şeyleri bertaraf etmek suretiyle insaniyeti hakikî bir halâsa mazhar edebilir. Böyle toplaşmalar bizde şu kanaati takviye eder ki biz bütün zahiri tahalüflere rağmen KK.: sıfatile birleşebiliriz ve birleşmeye mecburuz. Bir ağaçta tam manasiyle birbirine benzeyen iki yaprak bulunmaz, buna rağmen bu yapraklar bir araya gelerek o ağacı taçlandırır. Aynı benzeyişte iki çiçek açmıyan ağaçlarda aynı cinsten meyvalar görünür. Birbirine her itibarla tamamen müşabih iki Mas.: mevcut değildir. Çünkü onların herbiri her şeyden evvel kendisi olmak, kendisi kalmak, benliğini muhafaza etmek ister. Fakat bir resim, bir levha vucuda getirebilecek surette biz bir araya konabiliriz. İnsaniyetin mozayık binası için hepimiz gayrimüşavi, gayrimüşabih, mütecanis taşçıklar hâlinde aynı K.: muhabbetiyle biribirimizin üstüne, altına konabiliriz. Bu K.: lik muhabbeti, ne coğrafi, ne de gönülleri ayıran itibari hudutlar tanır. Bu zihniyet localarda ihzar ve tekvin edildikten sonra umumî Mas.: kongrelerinde, serbes toplaşmalarda bir hidayet meşalesi hâlinde yakılmalıdır ki insaniyet ve umumî K.: lige hizmet ancak bu vasıta ile mümkün olur. Rabindranat Tagore bu fikri ne hoş ifade eder :

“Bir lâmba, kendi içindeki petrolü hüsnü vikaye eder. Onun ziyana hiçbir suretle mahal bırakmaz. Petrol bu suretle, kendisini muhat olan eşyadan ayrı ve mahfuzdur. Fakat bir defa lâmba yakıldı mı, artık kendisine mukadderatın tahmil etmiş olduğu vazifeye davet edilmiş olur. O vakit fitili beslemek için lâmba okadar kıskandığı yağını büyük bir cömertlikle bahşeder. Biz de böyle birer lâmbayız; içimizdeki ışık tutuşturuluncadır ki bütün vesaiti mevcudiyetimizle maaliyata, Nura hizmet etmiye imkân buluruz.”

Evvelâ kendi deruni ışığını yakmak, ondan sonra bütün vesaitiyle Nura faideli olmak.

Bu sözler, bütün münakkahiyetiyle, Felemenklilerin şuurulu bir surette Mas.: luğu nasıl telâkki ettiklerini hulâsa ve Felemenk Mas.: luğunun ruh ve mahiyetini izah eder.

(Ht.)

TÜRK MAS .: LUĞUNUN MAHİYETİ

Türkiyede Mas.: luk teessüs edeliberi, bu müessesenin lehinde ve aleyhinde birçok sözler söylenmiş, birçok yazılar yazılmıştır. Fakat bu mütaleaların ekserisi yalnız zevahire bakarak, yahut hissiyata tâbi olarak ileriye sürülmüş ve bir çoğu da başka memleketlerde söylenen ve yazılan şeylerin tercümesinden ibaret kalmıştır. Türk Mas.: luğunun teşkilâtına, mefkûresine, gayelerine bakarak, onun kendi seciyelerini gösteren olmamıştır. Yalnız Hâ.: ler arasında değil, bizzat müesseseye mensup olanlar arasında bile Türk Mas.: luğunun kendine has olan karakterini tamamen ihata etmiş zevata nadir tesadüf olunmaktadır.

Bir müessesé ile alâkadar olanlar için ana mesele, alâka duydukları müessesenin mahiyet ve geyesi olmak lâzım gelir. Halbuki hâlâ Mas.: lar arasında bile Mas.: luğu ya sırf maarif ve hayır işleriyle meşgul bir fıkraperver sandığı, yahut müşterek ve samimî eğlenceler yapmakla mükellef bir zevk cemiyeti zannedenler var.

Türk Mas.: luğunun hakikî mahiyetini anlamak için bu müessesenin hangi ihtiyacın mahsulü olarak doğmuş olduğunu, devirlerin tebeddülleri arasında nasıl bir yol takip ettiğini, umumî ve ihatalı bir nazarla, görmek ve göstermek lâzımdır.

Türkiyede Mas.: luğun mebdei, denilebilir ki, Kırım muharebesinden sonradır. O zamana kadar Türkiyeye bazı ecnebi Ma.: müesseselerine mensup fertler gelmiş ve burada — bilhassa gayri müslim cemaatlar arasından — bazı kimseleri kendilerine intisap ettirmiş olabilir. Fakat Türkiye dahilinde müesses bir teşekkül halinde Mas.: luğa ancak Kırım muharebesinden sonra, Türk münevverleriyle Avrupa ve bilhassa Fransa arasında vücut bulan birleşme ve uyuşma neticesinde tesadüf olunabilir.

Bununla beraber 1856 dan 1909 a kadar Türkiyede teessüs eden Mas.: LL.: ı İngiliz, Fransız, İtalyan, İspanyol Bü.: Mah.: veya Bü.: Meş.: larına tâbi idi. Birçok genç ve münevver Türkler bu LL.: a giriyorlardı. Bazı merkezlerde bu LL.: hürriyet ve meşrutiyet için çalışan genç Türklerin bir nevi mülâkat yeri olmuştu. Vatanlarında mevcut müstebit idareyi yıkmak ve yerine daha ah-rane bir idare koymak için susamış gençlere bu LL.: daha

ketumiyetle çalışmak imkânını temin ediyordu. 1908 inkılâbına tekaddüm eden senelerde bilhassa Selânik'te müesses LL. sine-sinde İttihat ve Terakki cemiyetinin genç ve fedakâr unsurları birbirlerini bulmuşlardı.

1909 Ağustos-u asıl Türk Mas. luğunun teşkilât mebedidir. O sene zarfında bir taraftan Mısır ve Belçika Şu. A. lerinin delâlet ve kefaletleri ile Türkiye Şu. A. lisi, diğer taraftan da Türkiye Şu. A. lisinin delâleti ve gerek Şu. A. ye, gerek muhtelif ecnebi Ob. a. tâbi LL. in iştiraki ile Türkiye Bü. Meş. ı teşekkül etmiştir. O zamandanberi millî Türk Mas. luğu her adımda biraz daha ileriye giderek hakikî simasını almaya başlamıştır.

Şu küçük hulâsa da gösterir ki Türkiyede Mas. luk doğrudan doğruya kendi sinemizde doğmuş bir müessese olarak değil, Avrupa medeniyetinin ithalâtından olarak vücut bulmuştur. Bunu Türkiye'de yaşatan ve salıklarına şevk ve heyecan veren de, medeniyet yolunda ilerleme gayesine müteveccih genç ve teceddütperver fikirleri bir araya toplama hadım olmasından ibarettir.

Müessesenin hissiyata hitap eden merasimi ve bir nevi esrar perdesiyle muhat bulunması da en mühim cazibelerinden birini teşkil eylemiştir. Filhakika Mas. luk muhtelif ictimâî müesseselerin haiz olduğu cazibeleri nefsinde toplamakla beraber o müesseselerin noksanlarından da mümkün mertebe kurtulmaya çalışmış bir teşkilâttir. Birçok merasim ile muhat olması itibariyle dinlerin; esrarengizliği ve derecelere inkısamı ile tarikatlerin; din, mezhep, ırk, cins, tabiiyet, fikir, meslek farklarına bakamaması itibariyle de insanıyetperver cemiyetlerin cazibelerini toplamış olan Mas. luk, diğer taraftan dinin tahakkümünden, tarikatın aklı ihmal eden ilhamperverliğinden ve millî duyguyu körleten geniş mezhepliliğinden de kendini koruyabilmiştir ki Mas. teşkilâtının asıl kuvveti de bu vasıflarındadır:

Türk Mas. luğunun teşkilâtı tamamiyle cümhuriyetçi esaslara müstenittir. Her bir Mas. L. sinin idaresi, L. azasının her sene serbestçe verdikleri reylerle intihap edilen muvazzafların elinde olduğu gibi, Türk Mas. luğunun merkezi olan Bü. Meş. te LL. in üçer sene müddetle intihap ettikleri mürahasalardan teşekkül

eder. Müesseseeenin mukaddratına hâkim olan Bü.: Meş.: ve onun yine serbestçe intihap eylediği Bü.: Da.: Hey.: tir. Bunlar da her üç senede bir kerre umumî intihabat ile tebeddül ederler.

Kendi teşkilâtı cümhuriyetçi olduğu gibi, Mas.: luğun devlet bahsindeki prensipleri de milletlerin kendi mukadderatına tamamille sahip olmasından ve her türlü içtimâî teşkilâtın millî hakimiyete dayanması lüzumundan bahseder.

Mas.: luk mefkûresine gelince: bu mefkûre ötedenberi "Hürriyet, müsavat, uhuvvet,, düsturlarile ifade edilmiştir. Bu düsturlar ise Büyük İnkılâbın mebdeleri ve cümhuriyet fikirlerinin menşeleri sayılabilir. Diğer taraftan Mas.: luk herkesi vicdanî akidelerinde serbes bırakmak suretile en geniş bir lâyisizm esasını tatbik etmiştir. Mas.: luk nazarında bir adamın salık olduğu din, adeta saçının rengi, vücudunun şekli gibi kendisine mahsus bir vasıftır. Bundan dolayı o ferdin insânî hukukuna ve millî vazifelerine hâlel gelmez. Kumral saçlı, mavi gözlü olmak bir insanı kara saçlı, kara gözlü olanlardan nasıl hak ve vazifece ayırmazsa, musevî, isevî, muhammedî ve. s. olmak ta öyledir.

Bu lâyik noktainazar Mas.: luğun fikrî ve vicdanî meselelerde en esaslî umde olarak ileriye sürdüğü "mütekabil müsamaha,, (karşılıklı hoşgörme) düsturile ifade olunmuştur. Böylece Mas.:luk bir din olmaktan kurtulduğu gibi, sadece bir dinsizlikten ibaret te kalmamış, salıklarının vicdanına hiç karışmadığı halde, yalnız mensuplarının bir âli mefkûreye inanmasını istemiştir. Bu mefkûreyi bizzat her Mas.: istediği gibi intihapta ve ona vicdanından koptuğu gibi inanmakta kemalile hür ve serbesttir.

Ma.: luğun milliyet bahsindeki düşünüşüne gelince, bu hususta da Mas.: lar en samimî ve karşılıklı bir hoşgörme esasını muhafaza ederler. Her memleket Mas.: luğu o memleketin hudutları dahilinde "millî,, dir. Bu "Millîlik,, vasfı iki esasta tebellür eder:

1) Her memleket dahilinde mevcut Mas.: müesseseleri o memleket Mas.: luğu teşkilâtına tâbi olmak lâzımdır.

Bu esas "Mülkiyet = Territorialité,, namı tahtında beynelmilel Mas.: İttihadının muhtelif Kon.: larında müzakerelere mevzu olmuş ve nihayet 1927 Paris Kon.: ının kararlarile kat'î surette kabul edilmiştir.

2) her memleket dahilinde mevcut Mas.: merkezleri kendi

dahilî işlerinde hür ve müstakil ve kendi millî gayeleri üzerinde bizzat kendince münasip göreceği tarzda çalışmakta muhtardır.

Bu suretle her millî Mas.: teşkilâtının bir "tam ve müstakil taazzuv,, halini alması, Mas.: luğa zâf değil kuvvet vermiştir. Çünkü hakikî bir insanî teşekkül ancak muhtelif millî teşekküllerin samimî iradeleriyle bir araya gelerek müşterek maksatlara birlikte çalışmasıyle vücut bulabilir.

Mas.: luğa yanlış olarak "beynelmîlel = İnternational,, bir müessese denilmiştir. Bu müessese sadece "âlemşumul = universal,, dir. Yoksa, milliyet prensiplerine düşman bir beynelmilliyetçi değildir.

Mas.: luk nazarında her fert, kendi mensup olduğu memleketin kanunlarına tâbi ve efradından bulunduğu milletin hukukunu müdafaaya hadım olmak şarttır.

Mas.: luğun insanlar arasında mücadelelere ve ihtilâflara mâni olmak gayretiyle ortadan kaldırmak istediği şey ise, mezhep hususunda "taassup,, , milliyet hususunda "şovenklik,, tir. Yani bir mezhep salikinin başka mezhepler mensuplarını kahretmek, yahut bir millet mensuplarının diğer milletler efradını, mücerret yabancı olduğu için, her türlü hukuktan mahrum saymak gibi adalet ve insaniyet methumlariyle telif edilmeyecek şiddetlere karşı Mas.: luk mücadeleye çalışır. Bu mücadelede vasıtası da yine o "karşılıklı hoşgörme,, prensibinin neşri tamimi yolundaki mesaiden ibarettir.

Dinlerin sıkı an'aneperstliği, tarikatlerin vecit ve istiğrak içindeki tevekkülleri, vatansızlığın insanı her türlü ulvî duygudan mahrum bırakan kayıtsızlığı, taassubun kör maziye bağladığı, şovenliğin amansız düşmanlık şimesi böylece Mas.: luğun, nezih sahasından uzak tutulunca Mas.: luğun, tamamen içtimâi gayelere malik ve terakkiye her zaman göğsü açık bir müessese şeklini almış olduğu görülür.

İşte Mas.: luğun en büyük kuvvet noktası da budur. Bir taraftan insanın hissiyatını okşiyarak onu heyecana sevk eden bütün cazibeleri muhafaza etmek, diğer taraftan bütün bunları geriye bağlanmak için değil, ileriye atılmak için kullanmanın yolunu bulmak.

Asırlar arasında Mas.: luğu diğer müesseselere faik bir şekilde devam ettiren işte bu terakkiperverlik vasfı olmuştur. Diğer içtimâi teşkilâtın herbiri, kendine göre bir devir içinde hâkim olduktan

sonra daha yeni fikirlerin doğuşu ve insanîyetin yeni bir ileri adım atışıyle eskimiş, pörsümüştür, hükümden düşmüştür. Fakat Mas.: luk pek umumî olan prensipleri içinde en yeni fikre bir melce bularak devirden devre, asırdan asıra geçmiş, herbirinde de ileriye doğru atılacak adımların en samimî ve müsalemetperver bir rehberi olarak kalmıştır.

Mas.: luğun ağır, fakat muntazam işliyen makinesi, ne sadece bazı fakirlere yardım etmek, ne müştereken hoşça vakit geçirmek, ne birbirlerine hayat sahasında dayanıp güçlükleri kolaylaştırmak için dönmüyor. Vakıa bunların hepsini de yapıyoruz. Fakat bunlar asıl gayemiz değildir. Hayır, maarif, tesanüt, müzahabet işleri büyük içtimaî gayenin vasıtaları, ferî'leri makamındadır.

Bu büyük içtimaî gaye ise, her memlekette gençliği sevk ve idare etmek, en yeni fikirleri meydana atmak, elhasıl her memleketin muhtaç olduğu fikrî ve ruhî inkılâpları hazma müstait insanlar yetiştirmektir. Mas.: luğa bir nevi "yeni ve temiz kafa fabrikası,, nazariyle bakılabilir. Ma.: luğun şinesine alınan her fert, orada en cür'etkârane nazariyelere varıncaya kadar her fikre hürmet etmeyi öğrenir. Bunu öğrenen ve âdet edinen insan ise, memlekete yeneden getirilen her terakki ve teceddüt fikrine samimiyetle bağlanmasını ve an'anelerin durdurucu ve geriletici tesirine karşı durmasını öğrenmiş olur.

İşte böyle geniş bir gayeye malik olduğu içindir ki Mas.: luk mazisini dolduran asırlara rağmen hâlâ terü taze, canlı ve kuvvetli bir içtimaî müessese olarak yaşamakta ve dünyanın her tarafında yeniliğe, medenîliğe, ilerlemeğe hazır, taze fikirleri temsil eylemektedir.

Türk Mas.: luğu da Türkiyenin bu büyük inkılâp devresinde büyük müncinin açtığı geniş tekâmül ve terakki yolunda ilerliyecek genç fikrî, yeni ruhlu, milletini sever, Cümhuriyetini müdafaa yolunda her fedakârlığa hazır, lâyük insanların hem toplandığı, hem de başkalarını da kendilerine benzetmek için çalıştığı bir müessesedir.

ADRESSE DU VEN. M. DE LA R. L. (Vd.)

A la Séance d'Inst.

du 13-1-1931 (*)

Très Ill. et Très Puis. Gr. M., Ven. MM., Mes Chers FF.!

Dans la vie, et jusqu'à la veille de l'exercice écoulé, je considérais le devoir comme un bonheur. Quoi de plus heureux, en effet, que la satisfaction de se dire: «J'ai un devoir à accomplir», surtout quand, comme le nôtre, c'est un devoir social, humanitaire et par conséquent sacré. Mais aujourd'hui je constate et je dois admettre et proclamer que «le Bonheur n'est pas le devoir, mais le résultat du devoir accompli.»

Ce résultat, je le vois personnifié en tous ces Ill. et nobles figures de notre Val. de Stamboul qui ont daigné honorer ce soir notre Séance d'Inst. pour nous apporter cette gloriole de leur marque d'affection et de sympathie dont la L. Vd. est si fière aujourd'hui, à laquelle elle a été si sensible toujours et qui lui prouve d'une façon tacite, mais combien éloquente, que ses membres ont su conserver durant l'exercice écoulé la place qui leur incombe dans la grande famille de la Maç. Turque.

Très Ill. et Puis. Gr. M., Vos frères de la L. V. sont heureux de l'empressement gracieux et charmant que vous avez mis à répondre à notre appel. Je me fais un devoir de saluer en vous, en leur nom, le symbole de la concorde et de la bonne intelligence entre les frères de ce pays. Nous suivrons toujours, fidèlement, cet esprit supérieur qui guide chez vous vers la conscience des grandes et laborieuses destinées de la Maç.erie, avec la ferme et inébranlable volonté de les approcher de leur accomplissement.

Et Vous, mes très Ill. et Vén. FF., représentants de notre Gr. Or. de Turquie, du Souv. Chap. des LL. de Perfection, Vous en particulier, Très Ill. Fr. S. Y., mes FF. Délégués de toutes les LL. Soeurs travaillant dans la Val. de Stamboul, Vous tous qui nous apportez ce soir ici l'élément qui forme en ces circonstances dans nos Temples le tabernacle de l'esprit-légion, soyez les bienvenus! La L. Vd. vous est reconnaissante de l'insigne honneur que vous avez bien voulu lui faire en venant si nombreux garnir l'Or. et inonder de votre lumière nos humbles travaux.

Mes FF., je me crois tenu en conscience de vous faire le compte-rendu de notre activité annuelle. Mais à l'encontre de ce que j'avais eu

(1) Bu nutuk; Muh. (Vd.) Mah. inin 13-1-931 İs. celsesinde Ü. Muh. pek Muh. Z. B. tarafından söylenmiştir.

l'honneur de vous dire, il y a douze mois, ici même et en cette même circonstance, nous n'avons pas à étaler un travail intellectuel très intense. J'aurais dû rougir en le disant; or, il n'en est rien, et la raison est très simple. Avant l'exercice de l'année 1930, notre Arche ayant pris son lest depuis la date de sa constitution, avait, durant 16 mois consécutifs, fermé ses portes aux profanes pour s'adonner à l'intérieur, à un travail de perfectionnement intellectuel et spirituel fécond et salutaire. Pendant toute cette période, nos frères s'étaient nourris de la manne morale et scientifique que leur fournirent en abondance les efforts constants de nos doctes et les veillées prolongées de nos infatigables travailleurs de l'esprit. On s'était, en quelque sorte enfermé dans un recueillement intime, pour s'instruire, pour se comprendre mieux et pour se mieux aimer.

Il était très naturel que l'énergie ainsi acquise amènerait forcément la réaction dans le travail. Et la réaction vint. Ce n'est heureusement pas la réaction des yobaz; c'est la réaction du travail matériel qui réclamait à son tour, sa part du festin. C'était de juste; il n'en pouvait être autrement. Et la partie administrative, la partie pratique, très longtemps comprimée, finit par prendre sa revanche.

A côté du travail intellectuel qui ne pouvait naturellement être totalement négligé, les ordres du jour ont dû être affectés aux multiples enquêtes, aux initiations, à la fondation d'un «Fonds de Prêts» destiné aux FF. . . nécessaires de la L. . . , aux questions financières, à diverses motions présentées par les FF. . . dans l'intérêt général ou particulier, aux œuvres de bienfaisance etc., ne laissant que de temps en temps, à de rares éclaircies, la parole tantôt aux FF. . . M. , Dr. A. Rt, Dr. Abr. pour nous parler respectivement, avec l'autorité qui les caractérise, des devoirs du Maç. . . , de l'Activité Maç. . . ique, du Symbolisme etc., tantôt aux FF. . . L. et Sch. pour nous faire des exposés sur les «Doctrines Sociales de Vilfredo Pareto» et la «Vie de Jésus», et en dernier lieu au Fr. . . T. pour nous résumer les impressions d'initiation des néophytes H. A., Dr D., S. A. et A. T. La brièveté de cette énumération ne doit cependant pas être attribuée à l'inertie intellectuelle de nos frères. Les travaux matériels ayant absorbé la plupart de nos tenues, nous avons forcément transmis à l'exercice nouveau des conférences prêtes ou promises sur «Le symbolisme des Colonnes», «Le plaisir du succès dans la vie», «L'Esprit de fraternité», «L'Etude sur les lacunes de nos lois et règlements», «Les Caractères», «La radiation des corps», «Les Ecoles Philosophiques», etc., etc., autant de sujets alléchants dont les conférences restent en souffrance et auxquelles j'invite cordialement tous les FF. . . qui décorent l'Or. . . et les colonnes à venir puiser les lumières auxquelles aspirent les adeptes de notre Saint Ord. . .

C'est ainsi que notre L. . . , après de longues et minutieuses enquêtes et avec un esprit d'éclectisme outré que je n'hésiterai pas à qualifier

d'exagéré même dans certains cas, voit aujourd'hui ses colonnes renforcées par un élément sain et robuste, en tous points digne de la grande Institution à laquelle nous sommes heureux d'appartenir.

Je suis heureux de pouvoir déclarer que les initiations et affiliations auxquelles nous avons procédé cette année sont de nature à nous faire jeter encore un pas sensible vers la réalisation de cette aspiration qui consiste à faire de la L. Vd. la concrète expression de la fraternisation des peuples et un creuset où fusionne le genre humain en une masse compacte et homogène que rien ne divise et rien ne sépare.

*
**

Et ici, mes FF., je crois devoir m'arrêter et tracer un point d'interrogation.

La Maç. en général et la R. L. Vd. en particulier, comme d'ailleurs toutes ses autres Soeurs, puisque l'idéal est commun, poursuivent elles en cela une utopie, une chimère fantaisiste irréalisable? Les voies suivies et les moyens employés sont-ils aptes à nous mener vers ce «Temple Idéal de l'Humanité qui doit devenir un asile de bonheur et de paix, non point pour nous seuls, mais pour tous les hommes»?

Des notes discordantes, des tiraillements d'idées, des divergences d'opinion et de point de vue, surgissent de temps à autre jetant l'embarras dans les esprits et faisant peut-être douter de l'opportunité et de l'efficacité de cette idée de la fraternisation universelle à laquelle tendent tous les efforts des FF. Maç. Mal expliquées, mal interprétées, mal adaptées, ces idées menacent parfois de conduire les membres de notre Ord. sur une fausse route, voire sur une pente dangereuse. En cela on serait excessivement reconnaissant aux FF. qui voudraient vouer une parcelle de leur énergie à élucider cette question à travers les trois faces du prisme, c'est-à-dire du nationalisme, de l'internationalisme et de l'universalisme, à nous édifier à ce sujet nous faisant profiter du fruit de leurs investigations dans ce domaine de l'activité maç. à travers les siècles, afin de synthétiser le résultat positif auquel on pourrait pratiquement aboutir.

Pour la Maç., cette question est aujourd'hui la question du siècle. Elle est là devant nous, inévitable; il faut s'y briser ou s'y édifier. Abordée et pénétrée, c'est-à-dire résolue, elle sauvera notre existence. Donc, mes FF., nulle incertitude; allons à l'idéal, allons à la vérité! Car, il ne suffit pas de marcher, il faut marcher en avant. Dans quel sens allons-nous? Là est la question. «Simuler le mouvement, ce n'est point accomplir le progrès; marquer le pas sans avancer, cela est bon pour l'obéissance passive; piétiner indéfiniment dans l'ornière est un mouvement machinal indigne du genre humain» nous dit Victor Hugo; j'ajoute: «à plus forte raison de la Maç.»

Nous avons un but: la fraternité; sachons le caractériser et proportionnons l'effort au résultat escompté et que dans chacun de nos pas que nous faisons il y ait une idée et qu'un pas s'enchaîne logiquement à l'autre et qu'après l'idée vienne la solution, et qu'à la suite du droit défini vienne la victoire! L'indécision du mouvement dénonce le vide du cerveau. Qui hésite, recule et atermoie, ne pense pas. Or, penser est plus qu'un droit, c'est le soufflé même de l'homme. Pensons! Ici, dans nos Temples, personne ne nous en empêche. Ici on est conscient que quiconque entrave la pensée, attente à l'homme même. Parler, raisonner, argumenter, discuter, juger et résoudre, ce sont là les cercles, sans cesse élargis de l'intelligence en action, ce sont là les ondes sonores de la vie.

Fr. néophyte qui demandiez, il y a un mois, des explications circonstanciées sur la Maç., voilà votre réponse: De tous ces cercles de l'intelligence en action, de tous ces rayonnements de l'esprit humain, le plus large, le plus vaste, le plus étendu en même temps que le plus puissant en vibrations, tout en étant le plus ancien, c'est la Maç.! Le diamètre de la Maç. est le diamètre même de la civilisation.

Mais ce cercle, où nous mène-t-il? Où entraîne-t-il la civilisation? Où emporte-t-il les peuples à sa puissante remorque? Le tunnel est long, obscur et terrible; car, comme l'a dit l'immortel poète, «on peut soutenir que l'humanité est encore sous terre, tant la matière l'enveloppe et l'écrase, tant l'ignorance, les superstitions, les préjugés, les passions lui font une voûte épaisse d'oppression, tant elle a de ténèbres au dessus d'elle! Hélas, depuis que l'homme existe, son histoire fut toujours ténébreuse; on n'y aperçoit nulle part le rayon de salut». Mais au vingtième siècle, devant cette expansion, devant cette émancipation promises par les principes maç. iques; on se sent renaitre à l'espoir, on entrevoit [même la certitude. Là-bas, loin devant nous, un point lumineux apparaît. Il grandit, il grandit à chaque instant: c'est l'avenir, c'est la réalisation, c'est la fin des misères morales, c'est l'aube des joies, c'est Chanaan, c'est la terre future où l'on n'aura plus autour de soi que ce Ciel Etoilé! Courage à l'oeuvre sacrée, courage à la pensée, courage à l'esprit, courage à la philosophie, courage à vous tous, mes FF.! L'heure approche où l'humanité, délivrée enfin de ces ténèbres de six mille ans, éperdue, brusquement face à face avec le Soleil de l'Idéal, fera sa sortie sublime dans l'éblouissement de la Vérité qui est la plus pure, la plus idéale, la plus sublime et la plus réelle, en même temps que la plus concrète de toutes les libertés auxquelles aspire le genre humain.

Mes jeunes FF. !

Dans vos impressions que vous nous avez communiquées par écrit comme dans les demandes verbales que vous nous avez adressées à diverses occasions, vous avez souvent posé à vous-mêmes, et à nous aussi, une question: Qu'est-ce que la Fr. Maç. ?

Dans notre Ord., les réunions comme celle de ce soir étant ordinairement des séances pendant lesquelles les FF. renouvellent en commun leur acte de foi et se répètent avec plaisir les bases de leurs dogmes, je réfère la mémoire de vos aînés aux « Déclarations de Principe » dans le Congrès Maç. International de Genève de 1921 et les répète pour vous dire avec tous ceux que vous voyez réunis ici:

« La Fr. Maç., institution traditionnelle, philanthropique, philosophique et progressive, basée sur l'acceptation du principe que tous les hommes sont frères, a pour objet la recherche de la Vérité, l'étude et la pratique de la Morale et de la Solidarité.

« Elle travaille à l'amélioration matérielle et morale ainsi qu'au perfectionnement intellectuel et social de l'Humanité.

« Elle a pour principe: la tolérance mutuelle, le respect des autres et de soi-même, la liberté de conscience.

« Elle a pour devoir d'étendre à tous les membres de l'Humanité les liens fraternels qui unissent les FF. MM. sur toute la surface du globe.

« La Franc. Maç. considérant le travail comme un devoir essentiel de l'homme, honore également le travail manuel et le travail intellectuel.

« Elle forme donc une association d'hommes probes, libres et dévoués, qui, liés par des sentiments de liberté, d'égalité et de fraternité, travaillent individuellement et en commun au progrès social, exerçant ainsi la Bienfaisance dans le sens le plus élevé. »

Et maintenant, FF. Dignitaires nouvellement élus, vous qui êtes chargés de coordonner pendant une année entière la marche de nos travaux conformément à ces éternels préceptes, tout en vous félicitant pour l'affection et la confiance que vous avez su inspirer à vos frères au point de les amener à vous confier les destinées de leur Temple de Travail, je voudrais vous faire remarquer qu'il ne suffit pas de célébrer indéfiniment ces vieux principes que je viens d'énoncer qui sait pour la quantième fois, après tous les dignes Vén. de nos grands ancêtres; ces principes, il faut les aimer et les appliquer, il faut les défendre avec adresse et succès, notamment en évitant, d'abord, de les compromettre; pour cela, il est bon de les servir par rapport au cadre dans lequel ils évoluent.

Quant aux titres que nous portons et les grades dont nous sommes investis, il faut nous en rendre dignes par une qualité intellectuelle et une valeur de caractère qui n'aient pas à nous faire rougir pour le compte de ceux qui les ont établis. Les titres et les grades, il est très commode de s'en glorifier, plus difficile de se les assimiler. Efforçons-nous y, au lieu de nous égarer dans des abstractions. N'oublions pas que chaque fois que nous sommes convoqués dans un Atelier par n'importe quel ordre du jour, c'est pour nous améliorer, tous tant que nous sommes, chaque fois un peu plus, afin que dans la vie profane même nous continuions l'oeuvre parachevée dans nos Temples. Voyons-nous tels que nous sommes, sans nous mentir et avouons-nous que nous avons besoin de nous amender chaque jour davantage. Ne négligeons rien de ce qui fait notre caractéristique comme notre charme, ne seraient-ce que cette condescendance et cette politesse qui devraient donner le ton au monde, et faciliter les sentiments réciproques de la douce amitié fraternelle.

*
**

Et pour finir, il m'est doux, mes FF., de pouvoir adresser des remerciements sincères aux FF. dignitaires de l'exercice écoulé et à tous ceux qui, notre Vén. Hon. le Fr. D. en tête, ont bien voulu nous prêter leur appui et leur assistance durant la gestion pénible et combien épineuse de l'année 1930. Les annales de la L. ne manqueront pas, j'en suis certain, d'enrégister leurs efforts et leur conduite avec louanges et reconnaissance.

Je dois, mes FF., remercier en dernier lieu, les membres de notre Resp. Atelier pour l'insigne honneur qu'ils ont bien voulu me faire en laissant encore cette année le premier maillet entre mes faibles mains. Je tâcherai d'accomplir la tâche qui m'incombe avec zèle, avec ardeur, et il n'en serait être autrement car, en tout, c'est l'exemple qui guide et cet exemple je n'ai jamais manqué de le trouver auprès de tous mes FF. de la L. auxquels je dois à ce titre adresser mes meilleures félicitations.

Et vous tous, FF. Visiteurs de toutes les Ob. qui honorez l'Or. et nos Colonnes, veuillez transmettre à vos Resp. Ateliers, avec les salutations cordiales de la L. Vd., l'assurance formelle que les coeurs des FF. de notre L. a battu, bat et battra toujours à l'unisson avec ceux de tous nos FF. de l'Ord., et que l'on peut compter sur nous chaque fois qu'il s'agira de sauvegarder les principes de notre sainte Alliance, de défendre l'empire, notre empire, de la Vérité dans les limites du Droit et de la Raison !

Z. (Vd .:)

MAS.: DÜNYASI ŞUUNU:

İtalya:

İtalya'da Mussolini'nin müsaadesiyle yeni bir Mas.: teşkilâtı vücade getirmekte olduğu ve bunun başında ecnebî Mah.: leriyle münasebet tesisine çalışan, Faşist rejimi hadimlerinden, Edoardo Frosini isminde birinin bulunduğu malûmdur. Mevsukan haber alındığına göre, İtalya haricinde bulunan faşizm taraftarları buldukları mahal Mah.: lerine tebenni ederek veya tekris suretile yeniden dahil olarak bu vasıta ile diktatörlük aleyhinde bulunan şüpheli kimseleri anlayıp haber vermektedirler. Bazan bizzat kendileri fesat amillerinden olan bu münafıkların birçokları meydana çıkarılmış ise de, hâlâ mahiyeti meçhul kalmış olanları bulduğuna göre, bu hususta âzamî tekayyüdat ifası ve bütün Mah.: lerin müteyakkız bulunmaları tavsiye edilmektedir.

Felemenk:

Mas.: luğun maruz kaldığı hücumlara karşı müessir bir müdafaada bulunmak maksadiyle Felemenk Bü.: Meş.:ı matbuatın bazı mümessillerini (La Haye) öteline davet ederek onlara Mas.: luğun gayesiyle mesaisinin mahsulü hakkında malûmat vermek suretiyle çok yerinde bir tesebbüste bulunmuştur. Gene bu kabilden olmak üzere Mannheim'de (Karl zur Eintracht) Mah.: i gazetecilerin iştirak edebilecekleri bir (Tenué blanche) tertip etmiş ve Mas.: luk için büyük faydeler temin etmesi melhuz olan bu tezahüratı matbuat mümessilleri derin bir alâka ve samimiyetle telâkki etmişlerdir.

☉ Meşhür cezvit papaslarından Hermann Gruber geçen mayıs Saint İğnce Coléj'inde vefat etmiştir.

Mas.: luğun esaslarına ait tettebbüat, denilebilir ki, onun hayatının başlıca meşgalesi olmuştur. Bundan dolayı katolik matbuatı onun Mas.: luğa ait asâr ile dolu zengin bir kütüphanesi olduğunu ve Avrupa ve Amerika'nın buna müteallik birçok kitap ve risalelerinin her zaman onun mesai masasına gelmekte bulunduğunu yazdılar.

Rahip Gruber Mas.: luğun en ciddî muarızlarından biri olmakla maruftur. Bununla beraber o itirazlarını daima samimiyet daire-sinde ve hakikate hizmet etmek niyetiyle yaptı. İşte bunun için (Leo Taxil) in eserlerinin birer yalan ve iftira mahiye-

tinde olduğu kendisince sabit olunca, bu tezviratın içyüzünü meydana çıkarmak için sesini yükseltmekten çekinmedi. Kanunî silâhlarla hücum etmek cezvitlerden pek azının şırası olduğu için bu şerefli istisnayı kaydetmek bir vazifedir.

Arjantin cümhuriyeti:

Arjantin Mas.: luğu vefat etmiş BB.: in yetim bıraktıkları çocuklara mahsus bir yetimhaneyi kendi varidatıyla idame etmektedir.

Almanya:

Alman Sembolik Bü.: Mah. :i

Almanyanın eski Bü.: Mah.: lerinin bu yeni Ob.: karşı açtıkları şiddetli itirazlara rağmen o ümidin fevkinde inkişaf etmektedir. Onun hakimiyeti altında olark 1930 temmuzunda ancak (8) e balığ olan atelyeler bugün Almanyada (21) e vasi olmuştur.

Bu Mah.: lerin âzası "Au Soleil Levant," federasyonunun hali intizama irca edilmiş eski âzası ile Sembolik Bü.: Mah.: e tebenni etmek üzere Alman Bü.: Mah.: lerinden ayrılan BB.: den olduğu gibi, cihanşumul bir müsalemet ve itilâf mefkûresine hadım olan münevver bir zümre de yeniden tekris olunmak suretiyle bu Mah.: lere iltihak etmektedirler.

İngiltere:

İngiltere Bü.: Mah.: i şimdi Londra'da yeni bir bina yaptırmaktadır. Bu bina takriben bir milyon İngiliz lirasına mal olacaktır. Hafi cemiyetler hakkındaki yeni kanundan Mas.: cemiyeti bililtizam istisna edilmiştir. Aranılan yegâne şart Mah.: lerin her sene icap eden bazı suallere cevap vermelerinden ibarettir.

⊙ Yeni Londra şehremini Sir W. Waterlow kendinden evvel o makamı işgal eden her iki selefi gibi Mas.: dur. Çok eski bir an'ane icabınca beldenin en büyük mülkiye memuru Mas.: olunca o, kendi Mah.: inin de Üs.: 1 Muh.: i olmaktadır. Waterlow B.: (City of London National Guard) Londra Müdafai Milliye Mah.: inde 3757 numarada mukayyettir. Kendisi bundan evvel Mah.: inde birinci Na.: idi.

A. K. (Sb.:)

MUH.. K K.: e

1) — KK.: i uzun müddet intizarda bırakmamak için **(Büyük Şark)**ın ilk sayısına elde mevcut yazıları koymakla işe başladık. Mündericatin daha mütenevvi, daha zengin olmasını istiyen KK.: in bize vadettikleri yazıları bir an evvel daktilo ile ve kâğıdın yalnız bir yüzüne yazıp göndermelerini rica ederiz. Lisanaşına KK.: in ecnebi Mas.: neşriyatından mehaz tasrih eyliyerek tercüme edecekleri makaleler de memnuniyetle dercedilecektir. Mecmuada dercine şimdilik imkân görülemiyen yazılar bilâhare ayrıca kitap halinde fevkalâde bir nüsha ile neşredilecektir.

2) — Her mekaleden terettüp edecek maddî ve manevî bütün mesuliyetler imza sahibi mubarririne racidir.

3) — İmzasının yalnız ilk harflerle dercini istiyen KK.: bunu sarahaten bildirmeli ve mensup olduğu Mah.: Muh.: i ile adres ve ikametgâhını tasrih eylemelidir.

4) — **(Büyük Şark)**ın mükemmel bir mecmua hâline gelmesi için, KK.: in arzu ve tasavvurlarını (Mecmua) ya yazmaları ve yardımlarını bezletmeleri temenni olunur. Muhaberatı kolaylaştırmak için lokale ayrıca bir **(Büyük Şark)** kutusu asılacaktır.

5) — Mecmuada KK.: den iş ve memuriyet arayanlara, yardıma muhtaç dullarla yetimlere iş bulmak isteyenlere mahsus olmak üzere meccanen bir **Küçük İlanlar** sütunu ayrılacaktır.

Muhtelif meslek ve ticaret şubelerine mensup KK.: in **Reklâmları** da küçük bir ücret mukabilinde kapaklara konacaktır.

MAÇKA ECZAHANESİ

SAHİBİ

FEYZİ VEHBİ

Hergün açıktır.

Teshilât ve Sûrat

∴ Tenzilât ∴

DOĞAN TİCARET EVİ

RAGİP BEHAETTİN

ALÂTI HENDESIYE VE TERSİMİYE

TOPTAN ve PERAKENDE

DEVAİR ve MÜESSESATI FENNİYE MÜTEAHHİDİ

Galata-Mertebanı Sokağı

GALATA: POSTA KUTUSU 59